

Hengelo

toen&nu

JAARGANG 46 AUGUSTUS 2021

In dit nummer o.a. • Een Hengelose derby in oorlogstijd • Molenveld schoenen stopt na 90 jaar • De laatste gerant van het 'Eigen Gebouw'

is een tweemaandelijks uitgave van de
Stichting Oald Hengel en het
Museum Hengelo.

Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Ov.,
telefoon 074 - 259 42 16,
e-mail: info@museumhengelo.nl
www.museumhengelo.nl
www.twitter.com/museumhengelo
IBAN: NL30 RABO 0104 7906 52
BIC: RABONL2U

Openingstijden museum:

Maandags gesloten
Dinsdag t/m vrijdag van 13.00-17.00 uur
Zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur

Bestuur:

Voorzitter: Gerard van Houweninge
Penningmeester: Dieke Kok
Lid: Jan van Alsté
email: pr@museumhengelo.nl

Redactie:

Sjoerd van der Meulen, hoofdredacteur,
Netty Bakker
Gerda Nater
e-mail: redactie@museumhengelo.nl
Fotoredactie: Bert Schuite
email: bschuite@museumhengelo.nl
tel. 074 - 242 95 74

Donatie:

Jaarlijkse donatie € 25,00 (buiten Hengelo
€ 29,50. Buitenland binnen Europa € 45,00 of
€ 60,00 buiten Europa)
Donatie inclusief periodiek 'Hengelo toen&nu',
exclusief deelname aan
excursies, bijeenkomsten werkgroepen.
Losse nummers Hengelo toen&nu: € 4,50

Opzegging donateurschap dient
schriftelijk of per email te geschieden
uiterlijk in de maand november,
email: administratie@museumhengelo.nl

ISSN-nummer 1876-4606

© Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotocopie, microfilm of op
welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande toestemming van de uitgever.

Kopij voor het volgende nummer moet,
bij voorkeur via e-mail, uiterlijk 30 augustus 2021
bij de redactie binnen zijn.

Oplage: 1500 exemplaren
Opmaak: Twentie design en dtp, Hengelo
Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

MUSEUM
HENGELO

Van de redactie

In een mensenleven verandert er veel, maar het is grappig dat ook veel hetzelfde blijft. Met de geschiedenis is het niet anders. Kijk je bijvoorbeeld naar Hengelo dan zijn er natuurlijk de grote veranderingen in de industrie. Voor de textiel is het doek al lang geleden gevallen. De metaalindustrie bestaat nog steeds, maar VDL zit er al wel over te denken zijn Twentse activiteiten in Almelo te concentreren.

Bij de middenstand zien wij eenzelfde beeld. Er zijn winkels waar onze grootouders al hun inkopen deden, maar soms komt opeens het bericht dat zo'n zaak er mee stopt. Dat is toch telkens even slikken. Zo ook de schoenenzaak van Molenveld aan de Industriestraat. Al sinds 1932 kochten generaties Hengeloërs hier hun schoenen en binnenkort is het afgelopen. In dit nummer kijken we samen met de familie Molenveld terug op een uniek stukje middenstandshistorie.

Sjoerd van der Meulen

In dit nummer

Een Hengelose derby in oorlogstijd.....	3
Kennis- en Informatiecentrum officieel in gebruik.....	7
De Franse tijd laat zich gelden op Erve Wesnaads - deel 6.....	8
Molenveld schoenen en sport stopt na negentig jaar	11
Het dorp Hengelo 1524 – 1850.....	14
De straat waarin wij wonen, Weemenstraat	17
De laatste gerant van het 'Eigen Gebouw'	21
Lezers reageren.....	25
Wie, wat, waar, wanneer?.....	26
Jeugdimpressies uit de Sint-Ludgerusparochie	27

Bij de voorpagina:

Echt druk is het niet meer in de Hengelose binnenstad, maar zo stil als op deze foto, is het gelukkig nog niet. Op de foto de Weemenstraat rond het begin van de twintigste eeuw. De toren van de Lambertuskerk is niet te missen, maar ook het pand links op de voorgrond bestaat nog. Op het moment dat de foto werd gemaakt was hier de firma Van Buuren gevestigd. Een naam die veel Hengeloërs nog zullen kennen als naam van het verhuis- en transportbedrijf Van Buuren en Trutmans. In het artikel van Jos Schwertasek kunt u lezen wie nog meer op dit adres gevestigd waren. Het grote pand, rechts op de foto, bestaat ook nog steeds. Tegenwoordig is daar de modezaak Jenneboer gevestigd.

Voor onze activiteiten: zie www.museumhengelo.nl

Een Hengelse derby in oorlogstijd

tekst Gerrit Prinsen - Wil Zwienenberg

Ook in oorlogstijd bleven de mensen sporten. En zo kregen wij dit verslag van de de voetbalmatch op vrijdag 21 augustus 1942 tussen het personeel van Prinsens Timmerfabriek* en het team van de Twentsche Radio - Meubel Industrie** op het B.E.G.- terrein te Hengelo. De letters B.E.G. stonden voor Bijen en Garven en waren een verwijzing naar het Hengelse gemeentewapen. Het veld lag aan wat nu de Industriestraat heet, ter hoogte van de Jan van der Heijdenstraat.

Gerrit Prinsen heeft het verslag in vloeiend sportverslaggeversproza opgetekend. Wil Zwienenberg heeft het vertaald naar de moderne spelling.

Op het terrein heerste vrijdagavond tegen 19.00 uur grote bedrijvigheid, die in verband stond met de met spanning tegemoet geziene voetbalwedstrijd: Prinsens Timmerfabriek (van Johan Prinsen) tegen de Twentsche Radio-meubel Industrie (Reefman")

Er heerste een gezellige stemming, daar vele supporters van weerszijden, zelfs enkele moedige dames, getuige wilden zijn van dit treffen.

De directies en genodigden hadden op de latten plaats genomen, met de zakdoek onder het gat. De wedstrijd begon over tijd, daar enkele spelers verstek lieten gaan en de reserves niet waren voorbereid. Zo zag men tegen half acht dat iemand zich in de haast van z'n 'polto' en boord ontdeed, om daarna met lange broek en zomerschoentjes zich voor gereed te melden. Weer een ander had nog een paar 'kistjes'. Twee toeschouwers werd gevraagd of ze genegen waren van broek te wisselen en zo kon tegen 19.35 uur 't spel beginnen.

De Reefmannen op winst

Na een krijgsgehuil van weerszijden werd afgetrapt. Nadat enkele schrikwekkende steltenlopers hun mistrappen hadden gedemonstreerd, kwam het eerste offensief der Reefmannen. Opgestuwd door Karel'tje ging het op de Prinselijke vesting af, een knal en Van der Meulen, alias 'oens Meriens', had het leer in z'n veilige

1942, in willekeurige volgorde: Het team van Prinsen 's Timmerfabriek: M. Prinsen, Hulst, Lansink, Geerdink, Anconé, Kerkhof, Everts, Velthuis, O. Nijhuis, Lelieveld, Nijmeier en mevrouw Prinsen-Gerritsen Weustink. Het team van Reefman: Wissink, L. Meierink, W. Reuvekamp, H. Reuvekamp, Bijen, Uitslag, K. Wennink, Heuke, De Winter, B. Reuvekamp en Van Marle.

grijparmen opgeborgen en zakte door z'n knie, eerste acte. Toen de schoenen flink met schoap'n waren ingevet, bleek toch al gauw, dat de Reefmannen sterk in de meerderheid waren. De Prinsen 'beks', waaronder een venijnig 'knar van 'n kealke met 't hemd oet de boks', hadden druk werk. Het eerste doelpunt hing in de lucht. Nadat de befaamde Dieks - hij werd spoedig den snellen Wels genoemd - enkele mooie veurzetten had gegeven werd de bal vlug van het middenveld opgebracht. W. Reuvekamp kreeg hem te pakken, een dribbel volgde en werd besloten met een pracht schot, dat doel trof, 1-0 voor de Reefmannen. De baas glunderde, 'met 'n opslag zol d'r an denken!'

Prinsen spoorde z'n mannetjes luid aan. Hun links-buiten, de potige Evers, verraste ons op een solo-ren, die werd besloten met een duikeling in de 'schoapen schitse' (poep). Het publiek vermaakte zich best. De zwarthemden in den Prinsen aanval lieten zien wat samenspel is, en liepen elkaar 'hèrste'¹ ondersteboven.

Wie lacht daar? De gemoederen raakten verhit. Fel werd er gevochten. Verschillende schoten der Reefmannen voorwaarts werden op sublieme wijze door Van de Meulen onschadelijk gemaakt. De druk op zijn vesting hield aan. Keeper Van Marle, Van Male genaamd, moest zijn kunnen tonen bij enkele 'outballen'. Verder hield hij zich onledig met schapenwol uitpluizen en klavervier zoeken. Nadat een 'kraalschrote'² linkshalf den snellen Wels met 'n stoemp'n éénd''³

onschadelijk had gemaakt, bleek dat Hennies zomerschoentje no. 46 aan zijn voetje was ontglipt. Het bleek den Prinselijken, dat men in Hennie Reuvekamp een geducht struikelblok had, die men dan ook zeer terecht - het witte gevaar - noemde. Dan weer een der Reefmanse aanvallen. Karelkje kreeg de bal te pakken, deed verschillende 'achterlijken' bij 'de pier' en schoot no. 2 door de kromme benen van de keeper. Spoedig daarna ging de rust in met 2-0 voor de Reefmansianen.

Na de rust

In de rust werden de spelers onthaald op een verfrissende drank, die dankbaar werd aanvaard. Ze hadden er dan ook 'harre vuur wosselt'. Zelfs de fotograaf 'Brusse' was aanwezig om het feit te vereeuwigen. Na drie kwartier poseren had hij zelfs twee foto's gemaakt. Nadat de kansen besproken waren en de directies hun mannetjes hadden aangespoord, begon de tweede helft.

Er werd besloten maar een half uur te spelen, wat nog een heftige discussie onder de directeuren ten gevolge had. De één beweerde dat men geen 45 minuten durfde spelen uit vrees, dat men de achterstand zou inhalen. Terwijl de ander volhield, dat ze bang waren dat het debacle te groot zou worden. Nadat ze elkaar een glas bier hadden beloofd, werd het conflict bijgelegd.

Bij Prinsen was H. Sprakel jammer genoeg uitgevallen. De meesterknecht zou eens even steun verlenen.

Het B.E.G veld lag aan de Industriestraat, ongeveer tussen Christiaan Huygenslaan en Jan van der Heydenstraat

Doch nauwelijks was weer afgetrapt, of hij stak zijn 'kistjes' reeds ten hemel. Het was weer hetzelfde spelbeeld als voor de rust. De bal rolde steeds één kant op, wat iemand op de tribune deed opmerken: 'dat 't vééld doar wal of zolle loop'n'.

Bij een gewirwar van spelers, stak Kerkhof heel voorzichtig zijn broze rabarberbeentjes naar voren, in de hoop nog iets te raken. Bij de Prinsen-aanvallen had 'Brusse' steeds een groot aandeel. Aan de andere kant wilde het nog niet lukken Van de Meulen weer te verschalken, want telkens zat hij 'gestrit weer op 't oale leer'⁴.

Bij een aanval op de Reefmanveste zagen we Evers zonder bal op zijn tenen langs de tribune hollen, zeker bang keeper Van Male (in het Reefman-doel) te doen schrikken.

Trapvaste Beks

Nadat de trapvaste beks van Reefman hun terrein van makke belagers hadden gezuiverd, kwam de bal in het middenveld terecht. Een bundeltje spelers stoof er langzaam op af, met het gevolg dat 'n dikken links-boet'n stief oet bleef lig'n'. Alleen reeds het geroep vanaf de goedkope tribune 'cognac', deed hem spoedig herrijzen. Volgens enkele Reefmanspelers moest hem toch van binnen iets gescheurd zijn, daar hij later met een gezellige prut, prut, prut, als een paardje over het veld draafde. Of oorzaak: 'vief téélders boon'nsoep'⁵. Bij de Prinselijken deed zich de moeheid gevoelen. Bij kluutjes stonden ze voor de 'gool', indachtig het

spreekwoord: 'eendracht maakt macht'. Toch was het weer W. Reuvekamp, die om zo'n kluutje heendraafde en met een prachtschot, via de paal, de stand op 3-0 bracht.

Nadat Van Male nog eens een paar keer was opgeschrikt door gestommel naast de 'gool' en enige spelers van vermoeidheid tegen elkaar aanvielen, was het half uur verstreken en eindigde deze, in de beste verstandhouding gespeelde wedstrijd, waarbij spelers en vooral Jan Publiek, geweldig hebben genoten.

K. Hippert leidde naar aller genoegen. 'Na meu'⁶ verlieten de spelers het slagveld, wat een toeschouwer deed opmerken, dat het maar goed was dat de firma's 'nen grootn hoop kruhn'⁷ in de werkplaats hadden.

Na afloop was er nog een gezellig samenzijn in café 't Hoekje', waarbij het gehele personeel van beide firma's tegenwoordig was met enkele genodigden. De wijsjes als 'Prinsen zit in n' zak' en 'Reefman kampioen' klonken door de zaal, doch iedereen liet zich de biertjes heerlijk smaken, die in overvloed geschonken werden. Het sein 'het is de hoogste tijd, heren', klonk voor allen veel te vroeg. Doch in de beste stemming trok men huiswaarts.

Een woord van warme dank, voor deze prachtige avond aan de heren Reefman en Prinsen, is hier zeker op zijn plaats. De heren zullen van het mooie ideaal en het doel van dezen avond 'geen strijd, maar samenwerking' ook zeker veel plezier beleefd hebben en hopelijk nog beleven.

Hengelo, augustus 1942.

Met dank aan Ine Oude Lansink-Prinsen

* Johan Prinsen (1911-1986) richtte in 1938

'Prinsens Timmer- en Meubelfabriek' op aan de Zwavertsweg, later Chopinstraat

** M. Reefman is later met een manufacturenwinkel begonnen in de Nieuwstraat, schuin tegenover de delicatessenzaak Hamburg.

Noten

1. *hard*
2. *kraalschote is een schrootje met profiel*
3. *een man uit één stuk*
4. *met het gat op de leren bal*
5. *vier borden bonensoep*
6. *erg moe*
7. *een grote hoop houtkrullen*

studio beerens
de beeldmakers

Fotografie
Multimedia
Internetproducties

www.studiobeerens.nl

THIJERT
bloemsierkunst

Deurningerstraat 106 - Hengelo.
Telefoon: 074 - 291 65 31 Fax: 074 - 243 12 90

- Boeketten • Kado-artikelen
- Interieurbepantingen • Hydrocultuur

info@thijert.nl www.thijert.nl

HERENSALON
KAPSALON BEERLAGE

BEL VOOR EEN AFSPRAAK: 074- 291 46 21

Oldenzaalsestraat 235 - Hengelo (ov) - info@kapsalonbeerlage.nl - www.kapsalonbeerlage.nl

**een bril
van
ter braak**
goed gezien!

Ter Braak
Brillen & Contactlenzen

INDUSTRIESTRAAT 52 HENGLO TEL. 291 46 87
WINKELCENTRUM HASSELO TEL. 277 19 99

De bouwmarkt met service

Bergweg 9-13 Hengelo o.
Telefoon: (074) 291 89 07

Ook voor al uw klussen
HuBo Hackfort Noord | www.hubo.nl

VAN HEEK
SCHILDWERKEN

**Met Van Heek komt
't goed in de verf**

- schilderwerken
- wandafwerking
- beglazingen
- betonrenovatie

Van Heek Schilderwerken B.V.
Enschedesestraat 186 7552 CL Hengelo (O) • Tel.: 074 - 291 30 23 • Fax: 074 - 291 03 44
Internet: <http://www.vanheek.nl> • E-mail: schilderwerken@vanheek.nl

Een afscheid dat bij ú past

Bel bij een overlijden:
074 30 30 290
(24 uur per dag, 7 dagen in de week bereikbaar)

Wij verzorgen ook het afhandelen van uw uitvaart-verzekering(en) ongeacht waar u verzekerd bent.

Hans Wachtmeester
Uitvaartverzorging
Deurningerstraat 32, 7557 HG Hengelo
info@hanswachtmeester.nl • hanswachtmeester.nl

wonen
slapen
textiel

www.brokinterieur.nl

Brok
INTERIEUR

Kennis- en Informatiecentrum officieel in gebruik

tekst Gerrit ter Welle

Sinds 1 juli is Museum Hengelo voor bezoekers weer beperkt open. Op diezelfde datum is ook het Kennis- en Informatiecentrum officieel in gebruik genomen. Daarin zijn onder meer de afdelingen Foto Archief, Film Archief, Boeken Archief en Historisch Archief ondergebracht. Kees Jansink, Bert Engelsman en Gerrit Welberg (Boeken- en Historisch Archief) vertellen over het waarom van dit centrum. Behalve de vier genoemde afdelingen is in dezelfde ruimte ook een bezoekersruimte ingericht.

“ Archiveren, beschrijven en opslaan van beeldmateriaal, waarbij het begrip beeldmateriaal een ruim begrip is.

Daaronder verstaan wij alles wat direct en indirect met Hengelo te maken heeft. Denk aan personen, parken, straten, bedrijven, winkels, kerken, scholen, en zo”, noemt Kees Jansink als belangrijkste taak.

“Wij houden ons voornamelijk bezig met het verzamelen van gegevens over genealogie, de Tweede Wereldoorlog, boerderijen, de geschiedenis van de marken, oude gebouwen, winkels, scholen en kerken. Het archief bestaat uit ruim duizend boeken over Hengelo en directe omgeving. Wij zien dat als een perfecte aanvulling op de ruim veertigduizend foto's die door medewerkers van de foto-afdeling worden verzameld en bijgehouden. Bovendien hebben wij toegang tot uitgebreide documentatie over Hengeloërs in oorlogstijd”, vertellen Bert Engelsman en Gerrit Welberg.

De drie collega's maken duidelijk dat medewerkers op hun afdelingen bij voorkeur informatie over personen verzamelen. Dat sluit prima aan op één van de doelstellingen van het museum, waarin niet alleen op een heldere en aantrekkelijke wijze wordt verklaard waardoor Hengelo eruit ziet zoals het eruit ziet. Want meer nog dan het verhaal van de stad te vertellen, vertelt het museum verhalen van mensen. Mensen die in Hengelo woonden. Grote namen, vergeten namen en talloze mensen van wie de namen in de mist van de geschiedenis zijn opgelost. Hengelo is geen stad geworden zonder al die mensen die daar gewoond en gewerkt hebben, maar die de stad ook gebouwd hebben.

Bert Engelsman en Gerrit Welberg in het nieuwe Kenniscentrum

Openingstijden

Als het aan Kees, Bert en Gerrit ligt, maken bezoekers bij voorkeur een afspraak. Maar op dinsdag- en donderdagmorgen is het Kennis- en Informatiecentrum ook te bezoeken.

De bezoekers komen met de meest uiteenlopende vragen. “Zo vroeg een oud-medewerker van de HEMA naar de ontwikkeling van die winkel”, zegt Kees. “Er komen natuurlijk veel vragen over foto's en films uit lang vervlogen tijden, en zeker niet te vergeten al die vragen over de bedrijven die Hengelo heeft of heeft gehad, de straten en talloze bekende en minder bekende personen.”

“Wij krijgen veel vragen over Hengelose wijken, in het bijzonder over de wijken Nijverheid en Tuindorp. Een andere categorie zijn vragen over de ouderdom van bepaalde gebouwen en voor wie dat gebouw ooit bestemd was,” vertellen Bert en Gerrit. “Soms is een vraag voor ons het begin van een uitgebreid vervolgonderzoek. Bijvoorbeeld een vraag over een fietsenmaker. In de Franse tijd moest men een naam vaststellen die dan officieel werd vastgelegd. Wij hadden documenten en veel informatie over de naam van die fietsenmaker, en gaan dan verder op die naam doorzoeken om meer over die familie te weten te komen. Maar in het algemeen kunnen we wel stellen dat de meeste vragen over personen gaan die nu in Hengelo wonen of in Hengelo hebben gewoond.”

De Franse tijd laat zich gelden

tekst Gerrit Welberg

In deze aflevering zien we dat een nieuwe familienaam zijn intrede doet op erve Wesnaads. De Franse tijd breekt aan en de jonge mannen worden opgeroepen voor de dienstplicht. De vijfde generatie treedt aan op het oude boerenerf.

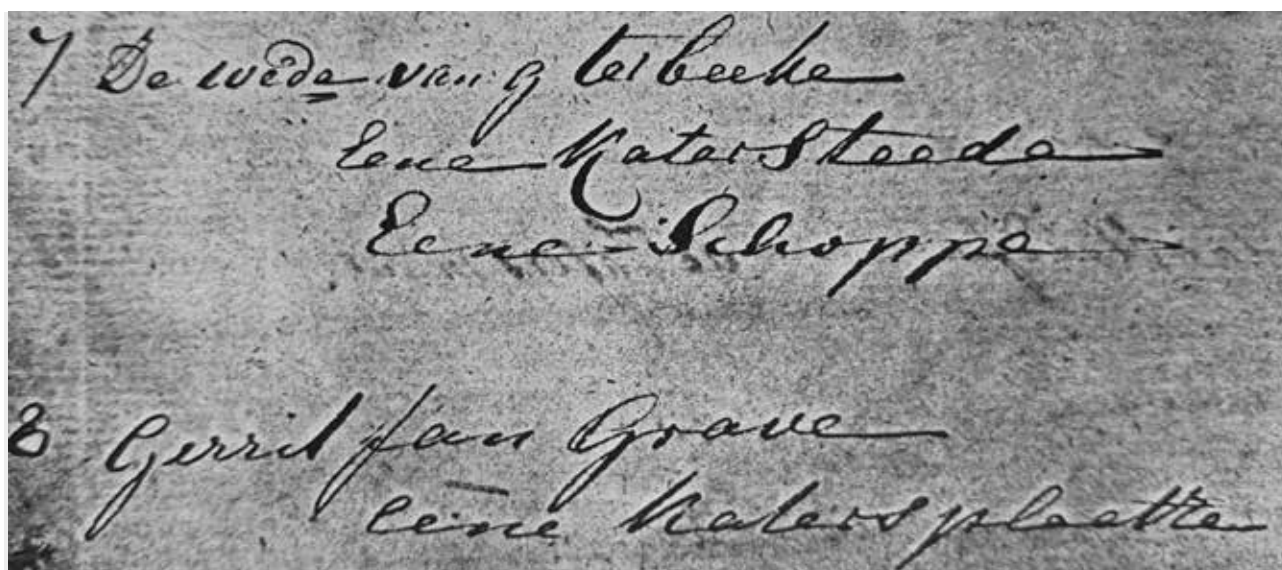
Op 18 maart 1776 werd voor het Oldenzaalse gericht een akte opgemaakt waarbij Gerrit ter Bekke uit Klein Driene 'als boedelhouder, vader en voogd over zijn onmondige kinderen' verklaarde van Albert Assink en vrouw te Lonneker 400 gulden geleend te hebben tegen 3% rente per jaar. Als onderpand wordt zijn woonhuis en 'schoppe' met verschillende stukken grond gesteld. Uit de omschrijving kan afgeleid worden dat zijn echtgenote kennelijk is overleden.³⁵ Dat zal aanleiding zijn geweest dat zijn dochter bij hem ging introuwen zoals hierna te lezen valt.

Vier jaar later, op 20 juni 1780, was Gerrit Gerritsen ter Bekke wederom bij het Oldenzaalse gericht als vader en voogd over zijn minderjarige kinderen en tevens als boedelhouder van de nalatenschap van zijn overleden echtgenote. Maar nu tevens in gezelschap van zijn dochter Janna die inmiddels gehuwd was met Bernardus Wallenbeke. Gezamenlijk verklaren ze van de diaconie der Mennonietengemeente te Enschede 900 gulden te lenen tegen 4% jaarlijkse rente, maar ze

kunnen volstaan met 3 gulden en tien stuiver per 100 gulden. Opvallend is dat als onderpand nog genoemd wordt 'hun eigendomelijke toebehorende woninge de Bekwesselsplaatse met behuisingen en alle daaronder gehorende landerijen'. In de marge van deze akte is genoteerd dat de weduwe van Albert Assink heeft verklaard dat de lening uit 1776 was afgelost. Dat zal gebeurd zijn met het geld van de nieuw afgesloten lening van de Mennonieten.³⁶

Een nieuwe naam

Hiervoor zagen we dat Bernardus Wallenbeke een lening afloste die door Gerrit Gerritsen ter Beek was afgesloten en samen met zijn vrouw en schoonvader een nieuwe lening afsloot. Op 3 februari 1779 was deze Bernardus Wallenbeke uit Lonneker in Oldenzaal gehuwd met Joanna ter Beek uit Kleine Driene. Hoewel Gerrit Gerritsen ter Beek meerdere kinderen had waaronder een zoon, zal er reden zijn geweest dat Joanna erfvolgster is geworden. Met het introuwen van Bernardus Wallenbeek zou het kunnen zijn dat hij de man is geweest waardoor dit erf tot aan de dag van vandaag nog bekend staat als 'Wesnaads'. Hiervoor zagen we al dat de stichter van het erf wel als 'Beckwessel' werd geduid. Het naamdeel 'wes' in 'Wesnaads' zal afgeleid zijn van 'Wessel'. In Twente wordt iemand die Bernardus heet gewoonlijk 'Naads'

Register van vaste goederen 1808

NUMÉROS D'ENREGISTREMENT ET SIGNALEMENTS des SOUS-OFFICIERS ET SOLDATS.	D A T E S de l'arrivée au Corps des Recrues, LEUR QUALITÉ, LEUR DERNIER DOMICILE, ET LEUR PROFESSION.	NUMÉROS des BATAILLONS ou Escadrons, et des Compagnies.	GRADES et DATES DES NOMINATIONS à ces grades; ACTIONS D'ÉCLAT, et BREVETS D'HONNEUR.	D A T E S ET MOTIFS DE SORTIE DU CORPS. DÉCÈS. SERVICES ANTÉRIEURS, BLESSURES, ET CAMPAGNES DE GUERRE.
N ^o 5093 <i>Becke/ter</i> (prénoms) <i>Jean Henry</i> fils de <i>Bernardus Becke</i> et de <i>...</i> né le 5. Juin 1791. à <i>X. Driene</i> , canton de <i>Oldenzaal</i> département de <i>Brabant du Nord</i> taille d'un mètre <i>65</i> centimètres, visage <i>brun</i> front <i>bas</i> yeux <i>bleus</i> nez <i>droit</i> bouche <i>supérieure</i> menton <i>ronde</i> cheveux <i>châtain</i> , sourcils <i>châtain</i> , marques particulières <i>...</i>	Arrivé au Corps le 11 avril 1811 enrôlé volontaire incorporé, venant d conscriit de l'an 10 ^e . remplaçant un conscrit de l'an du département d compris sur la liste de désignation du canton de <i>Oldenzaal</i> sous le N ^o 19. son dernier domicile était à <i>Oldenzaal</i> , département de <i>Brabant du Nord</i> profession <i>Sabotier</i>	5 ^e Bat 3 ^e Comp	<i>...</i> 8 avril 1811	<i>...</i> 17 mai 1811

De inschrijving in de militieregisters van het Franse leger

genoemd. Dus de voornamen Wessel en Bernardus zullen de reden zijn geweest dit huis en bewoners als 'Wesnaads' te duiden. En die bijnaam heeft dus een lang leven geleid. Hij is hierbij vastgelegd maar zal bij een volgende generatie bewoners van Klein Driene niet meer als bekend voorkomen. Het erf is immers al circa 63 jaar geleden afgebroken. Trouwens, deze Bernardus Wallenbeek is niet oud geworden. Op 19 september 1790 huwde zijn vrouw voor de tweede keer met Gerrit Esselharm voor de dominee in Oldenzaal, en een dag later werd het huwelijk kerkelijk bevestigd door de pastoor in Oldenzaal. Hij noemt de bruidegom Gerardus Hasselharmes, geen onbekende naam in Klein Driene. Uit dit huwelijk wordt in 1791 nog een kind geboren, Bernardus.

Volkstelling 1795

In 1795 is er door de Staten van Overijssel weer een volkstelling voorgeschreven. 'Gerriet ter Beke' is bij deze opname geregistreerd als 'boerwerker' en zijn gezin telde toen acht personen. Dikwijls zijn hier ook eventuele knechten en meiden meegeteld.³⁷

Lijst van 'hoornbeesten' uit het jaar 1800 en opgave van vaste goederen.

In het jaar 1800 is een opgave gedaan van het rundvee.³⁸

Op 6 maart van dat jaar was er bij Gerrit ter Beeke één rund ouder dan twee jaar geteld. En een register van vaste goederen geeft aan dat de weduwe van G. ter Beeke een katersteede en een schoppe bezit.³⁹ Fig. 20a

Invloeden Franse wetgeving

Naast de invoering van onder meer de burgerlijke stand, het metrieke stelsel en niet te vergeten de scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke machten (trias politica) werd ook in 1810 de militaire dienstplicht, toentertijd 'conscriptie' genaamd, ingevoerd. Dit nadat het Koninkrijk Holland in het Franse Keizerrijk was opgenomen. Om vast te stellen wie geschikt waren voor

de militaire dienst zijn lijsten samengesteld waarop van mannelijke bewoners het geboortjaar, beroep en of ze vrijgezel dan wel getrouwd waren is geregistreerd. Ook van Klein Driene is zo'n lijst samengesteld.⁴⁰ Van de familie Ter Beek zijn genoteerd Gerrit Jan met geboortjaar 1785 en Antonij, geboren in november 1779, beiden ongehuwd. Data die kloppen met hun doopschrijving in het doopboek van Deurningen. De jongsten uit Klein Driene die in die lijst genoteerd zijn, zijn geboren in 1792. In 1810 hadden deze jongens de leeftijd van 18 jaar en waren dus geschikt om onder de wapenen te komen.

De vraag is nu of die jongens van Ter Beek daadwerkelijk zijn opgeroepen. Inmiddels zijn er alleen mogelijkheden om dat via internet te verifiëren. Merkwaardig is dat op een verzamellijst wel genoemd worden Hermann Holtmaat en Roelof Bruins, beiden uit Klein Driene, maar een Ter Beek ontbreekt daarop. Kijken we op de site waar we in de originele stamboeken kunnen kijken zoals die in Frankrijk liggen, dan zien we dat ene 'Jean Henri ter Beeke', uit Klein Driene en gedoopt op 5 juni 1788 wel degelijk onder de wapenen is geweest. Ook zijn vader Bernard wordt genoemd. En dat klopt exact met de doopdatum van Joannes Henricus ter Beek, zijnde kind van Bernardi en Joanna ter Beek in het doopboek van Deurningen. Dat Joannes Hendricus niet op de verzamellijst staat komt misschien doordat hij tijdens het opnemen van de namen elders als knecht werkzaam was. Weliswaar staat in de stamboekinschrijving dat hij ruim een maand nadat hij bij zijn onderdeel was gearriveerd, zou zijn gedeserteerd. En dan is het de vraag of hij alsnog is opgespoord en toch heeft meegedaan aan de veldtocht naar Rusland in 1812. Er werd alles in het werk gesteld om gedeserteerden op te sporen. Vaak werden dan militairen in de woningen gelegd van de ouders van de gedeserteerde net zolang tot hij zich weer gemeld had. Of hij werkelijk de tocht naar Rusland heeft

gemaakt zullen we wel niet meer te weten komen. Is dat wel het geval geweest, dan heeft hij de terugtocht overleefd, zoals we verderop zullen zien.

De vijfde generatie

Op 26 juni 1827 hebben Janna ter Beek en haar oudste zoon Gerrit Jan een bezoek gebracht aan notaris Lantman.⁴¹

Deze had als standplaats Borne, maar voor dit bezoek was hij naar Hengelo gekomen om elkaar te ontmoeten in de herberg van kastelein Ensink. In Hengelo was destijds nog geen notaris gevestigd.

Janna en haar zoon Gerrit Jan wilden beiden hun testament laten opmaken. Janna blijkt inmiddels weduwe te zijn en zij wilde voorkomen dat er onenigheid zou ontstaan tussen haar kinderen over haar na te laten goederen bij haar overlijden. Zij verklaarde dat haar zoon Gerrit Jan de volle eigendom zou behouden van al haar roerende en onroerende goederen. Daarvoor diende Gerrit Jan zijn zuster Gesina ter Beek zolang zij nog bij hem inwoonde haar 'in kost en kleederen te onderhouden'. Mocht zij het huis van haar broer voor altijd verlaten, dan diende Gerrit Jan 'voor haar kinds aandeel uit den boedel uitkeeren een somma van éénhonderd en veertig guldens eens'. Ook zijn broer Antonie zou 67 gulden uit de boedel ontvangen. Zijn broer Jan Hendrik hoefde niets te ontvangen 'als hebbende derzelve reeds zijn kinds aandeel uit den boedel genoten'. Mocht iemand van de kinderen met hetgeen was toegedeeld het niet eens zijn dan zouden ze niet meer ontvangen dan wat hen rechtens toe zou komen. Gerrit Jan liet gelijktijdig zijn testament opmaken.⁴² Hij legateerde aan zijn moeder, indien zij hem zou overleven, dat deel van zijn goederen 'als haar strikten rechtens competeert en de wet buiten beschikking van mij, ten hare behoefte stelt'. Van dat gedeelte gaf hij echter bij zijn vooroverlijden zijn aanstaande echtgenote het vruchtgebruik. Bovendien zou zij ook zijn overige bezittingen in volle eigendom mogen aanvaarden en bezitten.

Uit dit testament blijken twee zaken:

1e Gerrit Jan heeft kennelijk zijn toekomstige levensgezel gevonden en alvorens te trouwen leek het hem en zijn moeder goed dat de zaken voor de toekomst goed geregeld waren. Enkele weken later, op 14 juli 1827 is Gerrit Jan gehuwd met Geziena Heuvel uit Weerselo. 2e Omdat in dit testament zijn broer Jan Hendrik ter sprake komt kan vastgesteld worden dat hij, mits hij werkelijk heeft deelgenomen, de veldtocht naar Rusland heeft overleefd. Op 30 april 1815 is Jan Hendrik in Hengelo gehuwd met Anna Brinkhuis.

Op 27 december 1828 verkocht Gerrit Jan ter Beek ten overstaan van notaris Mensink residerend te Weerselo publiekelijk liefst 127 dennenbomen, 60 eikenbomen en nog 2 beukenbomen verdeeld over 82 percelen. De totale opbrengst was 147,05.⁴³ Dat is gemiddeld nauwelijks 78 cent per boom. Waarschijnlijk zijn het geen volgroeide exemplaren geweest.

Kadastraal

In 1832 kwamen de eerste kadastrale kaarten beschikbaar. Het erf Wesnaads bezat toen 4 ha 25 a en 90 ca in cultuur gebrachte grond. Bij de verdeling van de markegronde van Klein Driene in 1842 werd nog 4 ha 46 a en 60 ca aan dit erf toegevoegd.⁴⁴

Testament inwonende zwager

Gerrit Jan Heuvel, een broer van de boerin Geziena Heuvel, blijkt inwonend te zijn op het erve Wesnaads. Hij was afkomstig uit Gammelke zodat we met grote zekerheid kunnen vaststellen dat ook Geziena uit Gammelke kwam. Temeer omdat in Gammelke een erve Heuvel gelegen was. Gerrit Jan H. wenste over zijn nalatenschap te beschikken en liet daarvoor ook notaris Mensink zijn testament beschrijven op 17 september 1836.⁴⁵ De notaris schreef dat 'ofschoon ziekelijk van lichaam, echter zijn verstand en uitspraak volkomen bezittende zoals aan ons notaris en getuigen duidelijk is gebleken'. Als algemeen en universeel erfgenaam benoemde G.J. H. zijn zwager Gerrit Jan ter Beek en zijn zuster Geziena. De nalatenschap betrof 'alles van wat naam, soort of natuur die goederen ook zijn mogen en mijne nalatenschap zal uitmaken en waarover ik op het ogenblik van mijn afsterven de vrije beschikking zal hebben'. De getuigen waren medebewoners uit Klein Driene, de twee 'noabers' van Wesnaads, Laurens Zwaferink en Hendrikus Korf en verder Antonie Gieskes en Bernardus Hannink.

Noten

35) H.C.O., toegang nr. 0066.1, inventarisnr. 17

36) H.C.O., toegang nr. 0066.1, inventarisnr. 18

37) H.C.O., toegang nr. 0003.1, inventarisnr. 5355

38) H.C.O., toegang nr. 279.1, inventarisnr. 87

39) H.C.O., toegang nr. 0279.1, inventarisnr. doos 5

40) H.C.O., toegang nr. 0227.4, inventaris nr. 34

41) H.C.O., toegang nr. 0122, inventarisnr. 561

42) *Idem*

43) H.C.O., toegang nr. 0122, inventarisnr. 4350

44) Kadastrale atlas gemeenten Borne en Weerselo, uitgave Stichting kadastrale Atlas Overijssel 1832 (Zwolle 2005)

45) H.C.O., toegang nr. 0122, inventarisnr. 4358

Molenveld schoenen en sport stopt na negentig jaar

tekst Netty Bakker

Mei 2021, de opheffingsuitverkoop komt na de lockdown goed op gang. Achter de winkel praten we met Wim Molenveld, zijn vrouw Willemien en zoon Sjoerd over de geschiedenis van een oer-Hengelose schoenenwinkel.

Op de dag na zijn 21e verjaardag in 1930 begint Gerrit Molenveld als schoenreparateur in de Industriestraat. De straat heet dan nog Haaksbergerstraat. Ongehinderd door een nog niet bestaand kanaal is het de toegangsweg van Hengelo voor bezoekers vanuit het zuiden. In 1936 neemt Gerrit een zaak in sportartikelen over. Dan komen er dus artikelen bij als voetbalschoenen, gym schoenen, tennismaterialen, badpakken en schaatsen. Zo ontstaat de bedrijfsnaam: Molenveld schoenen en sport. Na de oorlog breidt hij de zaak uit met schoenenverkoop. De zaken gaan zo goed dat er acht knechten aan het werk zijn. Zondags, na de kerkgang in de Ludgeruskerk aan de overkant, ontvingen hij en zijn vrouw Jaantje de klanten met koffie. Sjoerd heeft zijn grootvader niet echt gekend. Maar hij kent mooie verhalen over opa. "Hij was een markante Hengeloër en was voor niemand bang. Hij ging graag zijn eigen gang en fietste geregeld naar Oele en

Gerrit, Jaantje en kinderen Molenveld

Beckum om schoenen af te leveren. In de oorlog werd hij actief in het verzet. Bij boeren in Beckum bracht hij onderduikers onder."

Zo zag het pand er voor 1988 uit

Feestelijke etalage voor geboorte van prins Willem-Alexander 27 april 1967

Schoenmaker houdt zich bij zijn leest

Samen met zijn vrouw Willemien neemt Gerrits zoon **Wim** de zaak in 1970 over. De Industriestraat is dan een bloeiende winkelstraat met veertig verschillende winkels. “Ik had van alle kinderen de meeste handelsgeest. Overigens waren er toen in Hengelo wel negenentwintig schoenenwinkels!” Alle apparatuur van Gerrit staat nog paraat en Wim voert de nodige reparaties en aanpassingen uit. Willemien geeft pedicureservice aan klanten.

Met schoenreparateur Jan Stoffers, Dolf Severein van de tabak- en lectuurwinkel en Tonnie ter Elst van het loodgietersbedrijf richtten de Molenvelds veertig jaar geleden het samenwerkingsverband Koopcentrum Esrein op. Voor het publiek is de jaarlijkse Esreinmarkt in het voorjaar daar het bekendste resultaat van. Dit evenement trekt altijd veel Hengeloërs aan. Het is die dag ook eigenlijk altijd mooi weer. Willemien was er 25 jaar actief voor. De veertigste editie laat door Covid nog op zich wachten, maar komt er hopelijk wel aan.

Geen scheve schaatsen

In de loop der jaren specialiseert Wim de afdeling sportartikelen in vooral schaatsen. Later komen daar skeelers bij. Hij is een verwoed liefhebber van de schaatssport en reed drie keer de Elfstedentocht. Toen de schaatsskoorts in 1985 uitbrak wilde iedereen zijn schaatsen laten slijpen. Wim begon daarmee om zes uur. Overdag was het enorm druk in de winkel en 's avonds reed hij dan nog even naar Friesland voor nieuwe voorraad. Of alle schaatsen dan uit Friesland kwamen? “Nee, er waren ook Twentse schaatsenmakers zoals de firma Raps in Almelo.” De tocht zelf reed hij natuurlijk mee. Willemien probeerde in Hengelo de winkel draaiende te houden

en ook met de kinderen de spannende televisie-uitzending vanuit Friesland te volgen. “De volgende keren, in 1986 en 1997, heb ik de winkel maar dichtgedaan.”

Wims eigen kennis en ervaring leiden tot een bloeiende schaatsverkoop en de inrichting van een schaatsmuseum. Maar dat laten we in dit verhaal even terzijde liggen. Hij is ook gediplomeerd etaleur en maakte altijd mooie etalages voor Sinterklaas, Kerst, Hengelo Metaalstad en voor feesten zoals de geboorte van prins Willem-Alexander in 1967. Het fotoalbum toont een feestelijke etalage met wiegje. Het album bevat veel foto's van gezellige jubilea en een verzameling spreekwoorden over schoenen.

Wim noemt het de kunst om aan te voelen of een nieuw schoenenmerk aan zal slaan in Hengelo of niet. Hij keek ook wel de schoen uit de boom door af te wachten wat een nieuwe mode in de Randstad deed. Een rage waren de Op-ARTschoenen in zwart-wit. Dat was ook snel weer over. Met plateauzolen ging dat ook zo. Al was er een kleine bankdirecteur die altijd bleef vragen om extra hakken onder zijn zolen.

“Je moet voorzien waar je klanten behoefte aan hebben. Met een beroepsblik kijken we altijd naar wat mensen aan hun voeten hebben. We herkennen klanten ook aan hun schoenen of aan hun manier van lopen. Of we zeggen tegen elkaar: Wat zakt die door met de voeten.”

Advertentie uit 1988

Receptie bij verbouwing 1988

De opheffingsuitverkoop

Sommige klanten zijn als familie geworden. “Wij kennen onze klanten soms al generaties. Er was meestal tijd voor een kopje koffie, een praatje en vroeger een sigaretje. Wij fietsen geregeld bij oude klanten langs voor koffie. Meer dan eens bezochten we de uitvaart van een klant.”

“De schippers die met zout op het kanaal voeren, wisten onze winkel ook te vinden. Een schipperszoon die in Hengelo achterbleef om naar school te gaan werd een huisvriend.”

Wie de schoen past trekt ‘m aan

Aanvankelijk wilde geen van de drie zonen van Wim en Willemien het schoenenvak in. Zij hadden in 2010 al plannen om te gaan stoppen. Maar toen zoon Sjoerd tijdelijk ging meehelpen kreeg hij toch de smaak te pakken en nam hij in 2013 de zaak over. Ook zette hij zijn schouders onder de organisatie van de Esreinmarkt, tot een paar jaar geleden.

Maar in september 2020, na veel overwegingen en overleg met zijn ouders, viel de beslissing om na 90 jaar de schoenenwinkel te sluiten. Gezamenlijk noemen zij het een verstandige beslissing. Op de valreep heeft Sjoerd in de zeer winterse februarimaand van 2021 nog veel schaatsen verkocht. “We zijn aardig van onze voorraad afgekomen.”

De stoute schoenen

Wim en Willemien blijven boven de winkel wonen. Zij hebben een prachtige grote tuin met kippen. Ze zijn sportief en hun schaatsmuseum is om de hoek. Sjoerd trekt de stoute schoenen aan voor een nieuwe baan.

Bij de uitgang staan, tussen de uitverkoop, twee lentelamieren van kunststof en een grote doos paaseieren.

Wim en Willemien

Het dorp Hengelo 1524 – 1850

tekst Gerhard Post

Hengelo was tot 1850 een agrarisch dorp. Dit is een beeld dat voor de hand ligt, want was heel Twente tot 1850 niet agrarisch? Voor een groot deel inderdaad, maar in een aantal Twentse steden en dorpen was de textiel in 1850 al een grotere werkgever dan de landbouw. Zo ook in Hengelo.

In Oald Hengel van april 1980 staat een artikel van H.J. Eising over Hengelo in de Franse tijd. Om de situatie van Hengelo in die tijd te schetsen begint hij met het volgende:

“Blijkens de volkstelling in oktober 1795 bestond het Dorp uit 147 gezinnen met totaal 678 inwoners en de Veldzijde uit 135 gezinnen en 516 inwoners, dus een totaal van 1194 zielen. Uit de volkstelling blijkt verder dat van de totaal 282 gezinshoofden er 102 staan vermeld als wever en voorts 44 die ook binnen de textielnijverheid van toen een beroep hadden, zoals fabrikleur, spinner(ster), verver, bleker enz. Het is deze tak van bedrijvigheid die een stempel drukte op de gemeenschap van toen.”

De redactie vult dit overzicht (in 1980) nog verder aan met een indrukwekkende lijst van ‘kleine zelfstandigen’, middenstanders en ambachtsmensen. Landbouwers zijn er amper.

Het grote aandeel van de textiel zal in de 18e eeuw ontstaan zijn. In de eeuwen daarvoor werd er al geweven en gesponnen op de Twentse boerderijen, om het karige inkomen aan te vullen. Met de (gematigde) toename van de bevolking in de 18e eeuw en het gebrek aan mogelijkheden in de landbouw (door het markenselsel) zullen steeds meer mensen hun toevlucht tot de textielnijverheid hebben genomen, maar nu als beroep. Hengelo had in 1795 dan ook meer fabrikteurs (handelaars in textiel) dan landbouwers.

We kunnen ons afvragen hoe de situatie daarvoor was. Hoe oud is Hengelo eigenlijk als dorp? De oudste vermeldingen van Hengelo betreffen de hof van Hengelo. Rond de hof heeft mogelijk een beperkt aantal woningen gestaan, maar of dit in de 15e eeuw al de naam ‘dorp’ waard was, lijkt onwaarschijnlijk. Als stichter van het dorp kunnen we misschien Frederick van Twickelo (±1475 – 1545) aanmerken. Hij was bevelhebber in het leger van de bisschop in de oorlog tegen de hertog van Gelre. In 1524 was deze ‘Zwolse oorlog’ afgelopen en ging Frederick in

Grafsteen van Frederick van Twickelo

Hengelo wonen. Hij was één van de machtigste mannen van Twente in die tijd en werd De Rijke genoemd. Hij laat in de jaren na 1524 het ‘Huys Hengelo’ bouwen, de havezate, die tot 1821 vlakbij de Thiemsbrug heeft gestaan. Daarnaast kocht hij veel grond rond het Huys. In de jaren dat het Huys gebouwd werd, woonden er wellicht ambachtsmensen, die daar zijn blijven wonen. In 1601 bestond het dorp uit ongeveer 50 huizen; het dorp (zo wordt het in die tijd ook genoemd) had daarmee 200 à 250 inwoners. Men had maar beperkte toegang tot landbouwgronden, dus veel mogelijkheden waren er op dat gebied niet. In de loop der jaren werden ook huizen gebouwd buiten het gebied van de havezate, op de Veldzijde. Deze grond behoorde toe aan de marke Woolde en lag ten oosten van de Wemenstraat en de Brinkstraat.

Zo hebben we ineens een mooie reden voor een feest, over drie jaar.

Auteursrecht Thomas Vermaut HisGIS

1. Thiemsbrug
2. Bentheimerstraat
3. Langestraat
4. Bleekvelden
5. Pastoriestraat
6. Marktstraat
7. Doopsgezinde kerk
8. Rooms-katholieke kerk (Lambertus)
9. Beekstraat
10. De Brink
11. Telgen
12. Weg naar Enschede
13. Weg naar Oldenzaal
14. Huis Hengelo

Frederick is waarschijnlijk ook in deze timpaan afgebeeld

**drukkerij
Roelofs**

Drukkerij Roelofs kleurt kwaliteit

Josink Esweg 23, Enschede **T** 053-430 63 60 **E** info@drukkerij-roelofs.nl
www.drukkerij-roelofs.nl

BOEKHANDEL BROEKHUIS www.boekhandelbroekhuis.nl

ZOMER
notariaat

Hengelo www.zomernotariaat.nl

Juwelier Knoef
dé fashionjuwelier

Nieuwstraat 15 Hengelo | 074-2912315 | www.juwelierknoef.nl

 wilmink-oosterveld
bouwbedrijf voor woning- & utiliteitsbouw

telefoon 074 - 266 70 36
www.wilmink-oosterveld.nl

Linderhof
Installatie Techniek

Oelerweg 24 Hengelo
074 -2431 000 info@linderhof-cv.nl

- Nefit HR.-ketels – Onderhoud – Service
- Designradiatoren
- Vloerverwarming
- Duurzame energie – Warmtepompen – Zonlichtsystemen
- Loodgieterswerkzaamheden
- Sanitair
- Zinkwerk

Garantie

op onze dienstverlening...

Pas als u tevreden bent,
zijn wij het ook.

Sinds 1924

Dekkers Garantiemakelaars
Oldenzaalsestraat 59, 7551 AP Hengelo
Telefoon (074) 291 57 00
E-mail info@dekkersmakelaars.nl
Internet www.dekkersmakelaars.nl

De straat waarin wij wonen

Geschiedenis en verklaring van straatnamen in de gemeente Hengelo

tekst Jos Schwertasek

Weemenstraat - I

De tegenwoordige Weemenstraat is nog steeds een van de belangrijkste winkelstraten van Hengelo, met een gevarieerd winkelaanbod. Je treft er nog niet veel leegstand aan. Hoewel oude zaken als Voorhuis, Olde Olthof, Tielkes, Walter Grabosch, slager Bults en anderen allang zijn verdwenen, hebben ze soms onder de oude naam maar met een nieuwe eigenaar nog jaren bestaan. In de volgende aflevering komen ze allemaal aan de orde. Dan gaat het over de jaren vijftig en zestig. Eerst gaan we ver in de tijd terug, toen het nog een zandweg was. Aan het eind van de 19e eeuw was de straat nog maar gedeeltelijk bebouwd en kon je het aantal huizen tellen op de vingers van één hand.

Allereerst iets over de naamgeving van deze straat in het centrum van de stad. Het Raadsbesluit van 1884 betreft de vaststelling van namen in de kom van de gemeente en dat geeft de volgende vermelding: 'No.8 Weemenstraat, begint op de scheiding van het Marktpllein en de Veemarkt en loopt noordoostwaarts langs het ziekenhuis tot aan de Oldenzaalsestraat.' Zo'n zestig jaar geleden spraken oudere inwoners echter nooit over de Weemenstraat maar altijd over 'n Weëmngoarn. De naam Weëmngoarn is samengesteld uit Weeme en Gaarden, waarbij de weme de oude benaming is voor pastorie of domineeswoning, en met gaarden de tuin wordt bedoeld (zie advertentie).

Sint Lambertus

In 1768 kreeg de Rooms-Katholieke gemeente van Hengelo toestemming een kerkshuur te bouwen op de hoek van de huidige Weemenstraat en de Enschedesestraat. Destijds werden deze namen nog niet gehanteerd. De Enschedesestraat was gewoon het laatste deel van de Langestraat die zich uitstreckte tot de Drienerstraat, en de Weemenstraat was een zandpad dat door de velden naar de weg naar Oldenzaal liep. De toestemming om een kerkje te bouwen hield wel in dat het aan de rand van het dorp moest gebeuren en dat was toen deze plek. Naast de kerk werd een zogenaamde 'weeme' gebouwd voor de pastoor met daarachter een gaarden, een tuin.

Advertentie

Verkoop van percelen

Bij de verkoop van Huys Hengelo in 1830 kwamen grote delen van de gronden in deze buurt in handen van particulieren. Het was voornamelijk landbouwgrond met nauwelijks bebouwing. Erg landelijk dus. Je was hier al buiten het dorp. In januari 1875 was er een veiling in het logement van de familie Ensink, 'De Halve Maan'. Het hotel lag op de plek waar nu de Hema is. Een van de kavels die werden geveild is een stuk gaardegrond van ongeveer 140 percelen, in totaal acht en halve hectare. Na de verkoop van de gronden komt de bebouwing langs de zandweg heel langzaam op gang. Delen van de weg zijn nog particulier eigendom en het bruggetje over de Drienerbeek moet worden onderhouden door de Twentsche Bontweverij die op de plaats staat waar later de noodwinkels zijn gebouwd en waar nu de parkeergarage Thiemsbrug staat.

1890

Al stonden er niet veel huizen, toch had de gemeente voor verlichting gezorgd. Hier en daar stond een

petroleumlantaarn. In 1894 werden deze vervangen door gaslantaarns, omdat de gemeente een contract had gesloten met de Hengelosche Gasfabriek. Bovendien was de weg nog niet bestraat en kon men nog gemakkelijk de gasbuizen aanleggen, al was de noodzaak van verlichting niet echt aanwezig. Bestrating zou echter spoedig volgen en de situatie ziet er dan als volgt uit. Het eerste stuk vanaf de Veemarkt (nu Enschedesestraat) is onbebouwd, en dat zal dat nog tot de jaren dertig van de vorige eeuw blijven. De eerste bebouwing is een blokje kleine woningen waar later loodgieter Bos zal gaan wonen, gevolgd door J. Brummelhuis, een aannemer afkomstig uit Haaksbergen; in de volksmond Brummeljaan genoemd. Hij stond bekend als een bouw-er van herenhuisen die allemaal op dezelfde tekening waren gebaseerd. Ze hadden allemaal hoge smalle vensters. Aan de Deldenerstraat staan nog twee rijen van deze woningen. Brummelhuis was al in de zeventig toen hij nog met een zak cement op zijn schouder de ladder op ging om een aantal dakpannen aan te smeren. Na zijn overlijden werd de zaak voortgezet door zijn schoonzoon, die er een tegelhandel van maakte. Deze verhuisde later naar de Anninksweg en ging over in de bouwmarkt Karwei. Maar dan hebben we het al over de jaren zeventig.

Na het blok van Brummelhuis komt een groot heren- huis, bewoond door Teutelink, een textielagent. Hij was een fanatiek zwemmer die elke dag wel een baantje trok. Na zijn vertrek kreeg de villa een andere func- tie. Het werd het onderkomen van 'Maatschappelijk Hulpbetoon'. Helaas is er geen enkele afbeelding van dit herenhuis en is er heel weinig over bekend. Vervolgens

staat er nog een huis, eigendom van de familie Velthuis, de schoenmaker.

De andere kant van de weg is nog onbebouwd. Al- leen voorbij de huidige Steynstraat, die toen nog niet bestond, staat een blok arbeiderswoningen. Kleine huisjes, bewoond door kleine luyden.

Ziekenhuis

Voorbij deze huisjes kwam je bij de brug over de Drienerbeek en het eerste ziekenhuis van het dorp. Er schijnt nog een hervormd gasthuis aan de Beekstraat te zijn geweest, waarover nagenoeg niets bekend is. Anders ligt het bij het eerste ziekenhuis aan de Weemenstraat / hoek Oldenzaalsestraat. Na de tyfusepidemie van 1867 begon de gemeente met de twee artsen P. van Delden en J. de Feyver na te denken over de bouw van een ziekenhuis dat voornamelijk be- stemd was voor besmettelijke zieken. Het duurde nog tot 1874 voordat gemeentearchitect Jacobus Moll de opdracht kreeg een ziekenhuis te ontwerpen (zie advertentie). Als locatie koos men de hierboven genoemde plek aan de Drienerbeek. Drinkwater was er niet. De ziekenoppasser kon wel drinkwater halen bij de huizen van de Hengelose Bontweverij, die wij kennen als Polswoningen. Later werd er toch een put geslagen. Toen in 1895 de waterleiding werd aangelegd, was het al bijna afgelopen met dit zieken- huisje. De plannen voor het eerste algemene ziekenhuis aan de Ziekenhuisstraat werden besproken. Het oude ziekenhuisje werd afgebroken en het vrijge- komen terrein werd een tijdlang door de omwonenden aan de Oldenzaalsestraat als bleekveld gebruikt. Totdat volgens mijn zegsman (Gerrit Noltes, geboren 1897) de

Vooraan rechts de huizen gebouwd door Jan Brummelhuis. De huizen links (ook van Brummelhuis) staan er nog met o.a. modezaak Jenneboer.

Gezicht op de Weemenstraat vanaf de Oldenzaalsestraat met de eerste bebouwing. Het huis met het puntdak achter de koeien is het pand waar later slager Olde Olthof zat, hoek Steynstraat

Rechts het eerste ziekenhuis. De huizen op de achtergrond staan aan de Oldenzaalsestraat. In het huis rechts kwam later Garage Noordegraaf.

ULO werd gebouwd. Hij had het als bewoner van een huis aan de Oldenzaalsestraat allemaal meegemaakt. Hij was de jongeman die sigaren voor zijn buurman moest halen, waarover verderop in dit verhaal meer...

Terug naar 1909

We nemen een kijkje bij het stuk tussen de De Wetstraat en de Cronjéstraat, vanaf het punt waar al jarenlang de winkel van Morsink is gevestigd.

Aan het eind van de negentiende eeuw bouwde Brummelhuis een stel grote huizen. De huizen (zie foto) boden zoveel ruimte dat ze al snel voor commerciële doeleinden werden gebruikt, al bestond het woord commercieel nog niet in het spraakgebruik van de bewoners.

Een van de eersten die zich vestigden op de hoek van de De Wetstraat (nu Morsink) was de rijwielzaak annex naaimachinehandel van de gebroeders Jansen. In die tijd was een rijwiel van het merk Fongers een felbegeerd bezit. De gebroeders adverteerden dan ook dat het genot van wielrijden afhankelijk was van de 'hoedanigheid van de machine'. Deze machine was dan uiteraard een Fongers Fiets. Later kwam in het pand meubelmagazijn Lunter & Co, met bedrijfsleider G.J. Wiegerink, die zich na zijn pensionering tot op hoge leeftijd actief bezig hield met de geschiedenis van Twente. Het pand werd in de oorlog volledig verwoest en de zaak van Lunter verhuisde naar Weemenstraat 53, naast het kantoor van de Twentsche Courant. Nu zit daar al decennia opticien Gelink.

Kleermaker Tielkes

Naast de gebroeders Jansen begon in 1918 Johan Tielkes zijn kleermakerij. Hij was een boerenzoon die op 27 december 1867 in de buurt van Bocholt was geboren. Na veel omzwervingen belandde hij in Beckum. Het boerenbedrijf had toch niet zijn liefde. Niet verwonderlijk

in een tijd waarin amper landbouwmachines bestonden en het zware werk door lichaamskracht werd verricht. Johan had zich inmiddels bekwaamd in het kleermakersvak en opende in Beckum in 1894 een eigen kleermakerij. Maar niet voor lange tijd. Het snelgroeiende Hengelo bood meer mogelijkheden en Tielkes verplaatste zijn zaak naar de veel drukker stad. De zaken gingen goed en in 1928 verhuisde Tielkes naar Weemenstraat 9, een nieuw pand. Na zijn vertrek begon Willem Bruning er zijn gebreide waren te verkopen. In oktober 1944 werd dit deel van de straat door brandbommen verwoest, waarbij een zoon van Bruning omkwam. Bruning week uit naar de Enschedesestraat. De zaak bestaat nog, werd na zijn vertrek overgenomen door Elzinga, maar heeft nu een andere eigenaar. Buurman van Bruning was bakker Van de Berg. Ook zijn winkel werd verwoest en hij heeft na de oorlog zijn waren nog een tijdlang verkocht in de zaak van zijn overbuurman, fotograaf Walter Grabosch. Niet lang daarna verhuisde hij naar Brinkstraat 17. Dit pand werd in het kader van de wederopbouw afgebroken, en wat er met de bakker gebeurd is weten we nog niet.

Een koetsje en een borrel

We komen dan bij de hoek (zie foto) van de Cronjéstraat, de voormalige Tweede Weemendwarsweg. Hier woonde de vrachtrijder Johan E.G van Buuren, een man van middelbare leeftijd, afkomstig uit Almelo. Johan is tevens koetsier van de bekende Hengelose huisarts dokter Maas. Iedere ochtend, weer of geen weer, verschijnt 's morgens om elf uur Van Buuren voor het huis van de dokter aan de Enschedesestraat om samen met de dokter in het koetsje visites te rijden. Van Buuren hanteert voor zijn diensten een vast tarief waarvan alleen in de winter, wanneer er sneeuw ligt, wordt afgeweken. Dan geldt er een wintertarief.

Rond 1900 keek je zo naar de St. Lambertus. Linksaf is de Cronjéstraat met op de hoek Van Buuren

Van Buuren heeft ook een knecht, Jans, die elke dag vanuit Deurningen komt lopen. Na afloop van de werkdag plaatst mevrouw Van Buuren een borrel voor hem in de vensterbank. Nadat hij dit hartversterkertje naar binnen heeft gewerkt loopt hij met stevige pas, geolied door de jenever, weer naar huis in Deurningen. Van Buuren heeft naast zijn vrachtrijdersbedrijf ook een sigarenwinkel. Hier is nog een aardige anekdote aan verbonden. Een jongen uit de buurt werd regelmatig door zijn buurman gevraagd om bij Van Buuren een doosje sigaren te halen. *‘Herman, haalt mie es veur ‘n dubbeltje sigaar oet de tweede riej, middelste vakje op de toonbank.’* Herman knikte braaf, want het vermakelijke was dat er geen enkel verschil tussen de vakken bestond. Het waren allemaal dezelfde sigaren!

In 1920 werd het pand betrokken door de R.K. Coöperatie ‘Volksbelang’, die er een kruidenierswinkel exploiteerde. Wanneer door de komst van de supermarkten in de jaren zestig de eenvoudige kruidenierswinkels het steeds moeilijker krijgen, verkoopt het bestuur het pand aan Henny Schildkamp die zijn radio- en televisiezaak aan de Sloetweg verplaatst naar deze locatie.

Bedrijvigheid

In de loop der jaren worden er steeds meer huizen gebouwd en omstreeks 1914 zien we een vrijwel aaneenge-

Koetsje met dokter N. Maas, een bekende Hengelose huisarts

sloten bebouwing met nagenoeg allemaal woonhuizen waarin zich af en toe wel enige zakelijke bedrijvigheid afspeelt. Van lieverlee is de straat een belangrijke toegangsweg naar het centrum van het zich snel ontwikkelende dorp geworden. Een groot deel van de katholieke bevolking gebruikt de weg om naar de Lambertuskerk te gaan en van lieverlee verschijnen er meer winkels. Weliswaar niet zoveel als in de huidige tijd en ook niet met opvallende etalages. De wekelijkse markt die voor de Lambertuskerk wordt gehouden, veroorzaakt ook veel bedrijvigheid in de anders zo stille straat.

Wordt vervolgd.

De laatste gerant van het ‘Eigen Gebouw’

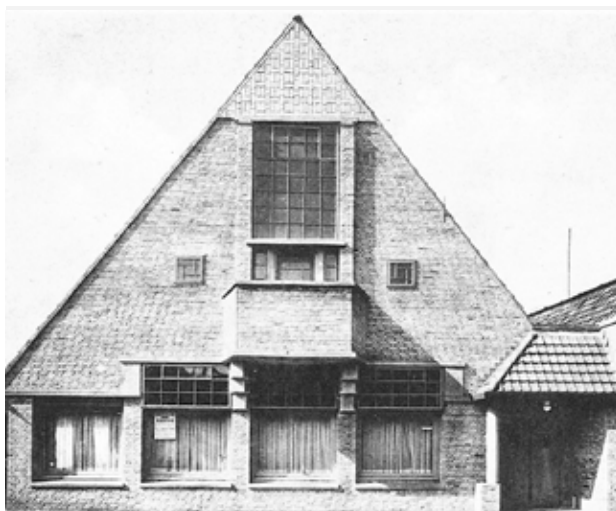
Bedrijvigheid in de twintigste eeuw aan de Pastoriestraat

tekst Wil Zwienenberg

In 1963 werd Johan van der Enk de gerant van het ‘Eigen Gebouw’ aan de Pastoriestraat. De beheerder en zijn vrouw Nelly waren tien jaar lang gastheer en gastvrouw van het pand van de Moderne Arbeidersbeweging, waar culturele, politieke en recreatieve activiteiten samen kwamen met horeca (café en restaurant). In die periode werd het Eigen Gebouw rigoureus verbouwd. Midden in een straatje van historisch Hengelo.

Oud-Hengelosche boerderij ¹

Het Eigen Gebouw stond op de plek waar nu de Tapperij is gevestigd. De architecten Jans en Henneke ontwierpen het in 1932. Het kreeg de vorm van een Twentse boerderij, een zogenoemd hallehuis met hoge topgevel. Het grote zadeldak werd beschermd door helderrode vlakke Mulden-dakpannen² In de jaren dertig oogde het gebouw modern. Siermetselwerk in de top van de voorgevel met rode Waalstenen herinnert aan de houten topgevel van een Twentse boerderij. Het stenen balkon steunde op trapsgewijze consoles, die evenals de vierkante versiering aan weerszijden van het balkon harmoniseerden bij de stalen raamkozijnen met vierkante glas-delende roeden. Het zichtbare betonwerk kreeg een dofgroene kleur. De zogeheten ‘onderschoer’ zat rechts in de voorgevel.³

Johan (1922-2011) en Nelly van der Enk-van Olst kregen twee dochters. Gerrie Godeke-van der Enk was elf jaar oud toen haar vader als beheerder werd aangesteld in het Eigen Gebouw. Zij kan zich het oorspronkelijke gebouw nog goed herinneren.

Grote zaal met balkon en foyer

Gerrie: “Beneden waren er verschillende ingangen met garderobes en toiletten. Er was een café, een vergader-ruimte en een grote zaal met toneel. In de kleedkamers waren mooie uitklapbare spiegels. De stoeltjes in de grote zaal waren bekleed met rood pluche. Vanaf het balkon met klapstoeltjes in bioscoopopstelling had men vrij zicht over de grote zaal beneden waar 600 mensen konden zitten. Maakte men gebruik van tafels, dan konden er 150 mensen terecht. Voor een dansgelegenheid werd de zaal leeggehaald. Tijdens de pauze kon men wat drinken in een foyer. Boven waren verder nog twee

kleine vergaderzalen en een zaal waar films gedraaid konden worden.”

Gerant

Johan van der Enk was jarenlang chauffeur-verkoper bij drankenhandel Berghorst en kwam dagelijks in horecagelegenheden. In 1960 besloot hij het roer om te gooien en werd kelner in het Eigen Gebouw, bij gerant Jan Kerkdijk en later Peter en Annie van de Brink. Toen Peters functie vrij kwam, besloot Johan te solliciteren en werd hij de nieuwe beheerder.

Een eigen gebouw voor de Hengelose arbeidersbeweging

In de jaren zestig was het zeven dagen per week een komen en gaan in het Eigen Gebouw. Regelmatige bezoekers waren leden van de Marktbond, Plattelandsjongeren en de FNV Vrouwenbond. De afdelingen Almelo, Enschede en Hengelo van de Partij van de Arbeid hielden daar hun bijeenkomsten, met als sprekers de coryfeeën drs. G.M. Nederhorst, dr. B. de Gaay Fortman sr. en dr. Joop den Uyl.

Plaats voor bijeenkomsten van allerlei aard en grootte¹

Bekende artiesten met populaire lichte muziek traden op voor volle zalen: Willy en Willeke Alberti, Imca Marina, Ria Valk, Saskia en Serge en Ronnie Tober. De Hengelose

Accordeonvereniging oefende elke zondag onder leiding van Corrie Wilmink.

Er waren regelmatig toneelopvoeringen en op de zondagavonden en op bruiloften werd er gedanst met live-muziek. De dansorkesten kwamen uit de hele omgeving. Populair waren de Optimisten, Salt City Stompers en de Cotton Town Jazzband.

Filatelisten kwamen in groten getale af op de postzegelmarkt in de grote zaal, en in de kleine zaal lagen yogaliefhebbers op een dun matje.

Toen in 1966 de nieuwe synagoge aan de Dorpsmatenstraat werd ingewijd, vond na de dienst de nazit plaats in het Eigen Gebouw.

Eind jaren zestig was het optreden van het kleinkunst-duo Mini & Maxi een groot succes. Evenals het ‘Herfstbal’ in 1971 met 150 ouderen. De krant meldde dat dergelijke danshappenings in de toekomst vaker zouden worden georganiseerd.³

Volle tent en veel plezier

Gerrie Godeke-van der Enk: “Zaterdags gingen de vrouwen naar de markt en kwamen de mannen naar het Eigen Gebouw om bij te praten en een borrel te drinken. De vrouwen sloten dan later aan en iedereen sprak Twents. De kermis in Hengelo werd altijd massaal bezocht en het was traditie dat velen dan bij ons wat kwamen drinken en eten tot 20.00 uur.

Omstreeks 1961, met staand onder andere Peter en Annie van de Brink, Kobes de Vries, Thijm de Boer, H. ter Mors en Johan van der Enk (midden achter met witte jas)

Jaren 60, links Muziekvereniging Concordia. Rechts het Hengelo's accordeonorkest o.l.v. Corrie Wilmink. Het podium bleef onveranderd na de verbouwing in 1968

Het Eigen Gebouw werd geheel met inzet van ons eigen gezin gerund. Wij hadden allemaal weinig nodig om pret te hebben. De dames Ter Wengel en Spit maakten schoon. Ambulante kelners hielpen bij grote drukte. Ook Ad, mijn man, was hier kelner.

De spil

Gerrie: "Vader stond altijd achter het buffet, maar moeder was de spil van het bedrijf. Zij leidde alles in goede banen, bereidde regelmatig diners, soms voor honderdvijftig gasten, en maakte 's avonds slaatjes voor driehonderd man. Het was keihard werken. Moeder kreeg rugklachten en 'haalde dan een spuit' tegen de pijn en ging door. Vader was de enige die een salaris kreeg van de Nederlandse Vakvereniging en moest het in de wintermaanden hebben van provisie. Mijn moeder werd niet betaald. Zo was dat in die tijd. Pas veel later kreeg zij een vergoeding. Ook wij als kinderen hielpen als we vrij van school waren. Ik vond het helpen in het Eigen Gebouw veel leuker dan de lessen op de Mavo; bestek poleren (opwrijven), kopjes klaarzetten en lol maken met de klanten."

Jaren 60, Nelly van der Enk en dochter Gerrie in de keuken van het Eigen Gebouw

Schaduwzijde

"Mijn ouders hebben veel moeten incasseren en wij leerden de mensen kennen", vertelt Gerrie. "Als bestuurders van de gemeente of raadsleden van de Partij van de Arbeid kwamen vergaderen, vonden ze dat ze zonder te betalen konden vertrekken. Als vanzelfsprekend. Het pand was toen nog eigendom van de NVV (Nederlandse Vakvereniging), de voorloper van de FNV. Verder was er in de jaren zestig veel overlast van drugsgebruikende jongeren in het café ernaast. Er liep een steegje tussen het Eigen Gebouw en het café, en dat lag altijd vol met vieze troep."

Mooie, bijzondere gasten

Gerrie: "Een bijzondere gast was Jantje van Laar, die muziek maakte met trommels en bekkens. Bij café Het Neutje mocht hij niet binnenkomen, maar wel in het Eigen Gebouw. Dan was er 'Peerdebles' uit de Langelermaatweg. Hij kwam altijd met zijn broer. Eén van beiden had zijn hele jas vol met speldjes en liep met een wandelstok. Mijn vader schatte eerst in of 'Peerdebles' nog alcohol mocht

1963 Johan van der Enk

1968 het Eigen Gebouw na de verbouwing

hebben. Want als hii een kwade dronk had, sloeg hij met de stok alle glazen van het buffet. Vader zette hem dan buiten de deur, maar hij was weer welkom als hij nuchter was. 'De Roode' kwam vaak met een prachtig groot draaiorgel voor de deur van het Eigen Gebouw spelen. Zijn dochter Jansje kwam dan het geld ophalen en mijn moeder gaf haar vaak iets te eten."

Oranje gordijnen

In 1968 vond een rigoureuze verbouwing plaats in opdracht van de eigenaar, de Nederlandse Vakvereniging. Er kwam aan de straatkant een strak rechthoekig gebouw, een ontwerp van architect Rinus de Jeu met de nadruk op functionaliteit. Boven kwamen zes vergaderzalen voor de PvdA, de gemeente, clubs en zangverenigingen.

Gerrie: "In de nieuwe zaal vooraan de straat kwamen oranje gordijnen. De architect wilde dat de gordijnen voor de ramen werden geschoven. Wij vonden het vreselijk lelijk."

In 1972 werd het zalencentrum Eigen Gebouw verkocht aan de gemeente Hengelo. Het kreeg toen de naam 'Cirkel'. Johan van der Enk, vijftig jaar oud, werd ontslagen en werd weer ambulante kelner.

Stichting Pastoriestraat 3.0

De architecten Jans en Henneke bouwden in 1932 het Eigen Gebouw op de plaats waar vroeger een blok van twee woningen stond, van 'Kotten-Jan' en slager Lindeman.⁴

De Stichting Pastoriestraat 3.0 heeft een aantal jaren geleden pogingen gedaan om het huidige functionele voor-

front van de Tapperij te vervangen door twee puntdaken. Er werd een ontwerp gemaakt, maar de pogingen werden gestaakt omdat er onvoldoende medewerking was van de bierbrouwerij. De Stichting Pastoriestraat 3.0 is in 2021 opgeheven.⁵

Bronnen

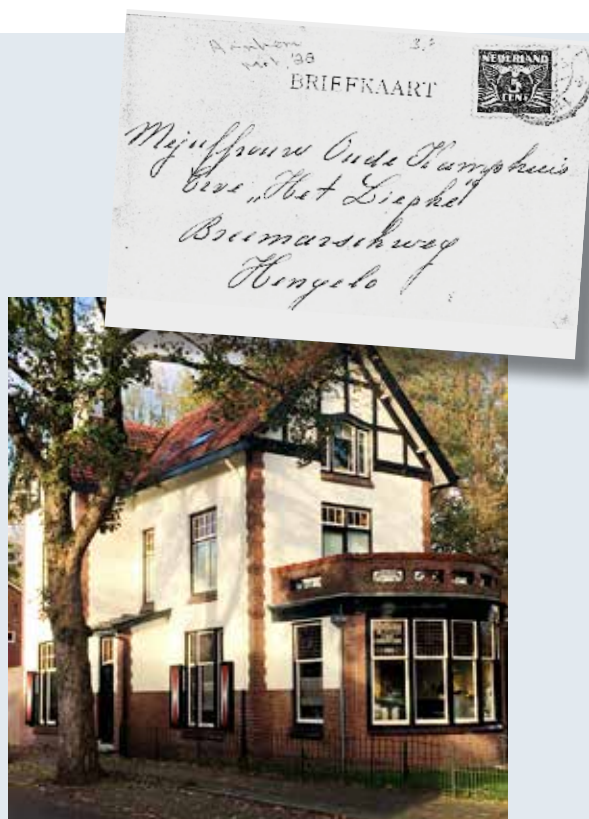
1. *Onderschoer was een portaal midden in de achtergevel van een Twentse boerderij; een schuilplaats bij slecht weer en toegang tot de hoofdingang naar de deel.*
2. *Mulden-dakpannen: vlakke keramische dakpannen voorzien van een tussenrib met twee facetkanten*
3. *Twentsch Dagblad Tubantia en Enschedesche courant 16 januari 1931*
4. *Tubantia 1966*
5. *Omwandelingen door oud Hengelo H.J. Wilmink 1937*
6. *Jan Tibben, betrokken bij de Stichting Pastoriestraat 3.0.*

Lezers reageren

tekst Sjoerd van der Meulen

Dieke Kok schreef ons naar aanleiding van het artikel van Wil Zwienenberg over Piet van der Laak. "Wil schrijft dat op boerderij 't Liepke aan de Breemarsweg de familie Oude Kerkhof woonde. Dat klopt niet. De naam van de familie was Oude Kamphuis," meldt mevrouw Kok ons. Als illustratie stuurt ze de afdruk mee van een ansichtkaart uit 1944, waarop Annie van 't Liepke als geadresseerde staat.

Aan de voorzijde van de kaart staat het huis Schalkburgerstraat nummer 27. "Daar ben ik geboren en het prachtige handschrift is van mijn oma Friesendorp," schrijft mevrouw Kok. "Annie van 't Liepke, zo kende mijn familie haar, kwam bij feestelijkheden bij mijn grootouders bedienen. Keurig zwart jurkje met een mooi wit schortje. Ik zie haar nog zo voor mij."

Schalkburgerstraat nummer 27

Mevrouw Ten Broeke uit Ommen belde over de foto in het decembernummer van Hengelo toen&nu op bladzijde 20 links bovenaan. Inmiddels weten wij dat de foto is gemaakt in het Julianaziekenhuis. Mevrouw Ten Broeke herkende de dame, rechts naast Sinterklaas, als mevrouw Bosch.

Wie, wat, waar, wanneer?

tekst Wil Zwienenberg

Is voor de jeugd de coronacrisis vergelijkbaar met de Tweede Wereldoorlog? Joost Rosendaal, historicus: “In een crisistijd heb je geen zicht op het einde. Het kan ons blijvend veranderen.”

Vanaf 15 maart 2020 gingen in ons land onder meer de scholen en sportclubs dicht, om verdere verspreiding van het coronavirus te voorkomen. Direct werd in Nederland onderzoek gedaan naar de gevolgen voor kinderen.

Krantenkoppen in 2021 melden dat kinderen en jongeren op veel terreinen schade hebben opgelopen door de sociale lockdown. “Het mbo zit behoorlijk klem. Het geven van praktijklessen is via Zoom en concurrent Google Hangouts onmogelijk en de stagetekorten lopen op,” is de teneur van de artikelen.

Na de Tweede Wereldoorlog hadden we het te druk met de wederopbouw en pas sinds de jaren tachtig was er in de sociale wetenschappen aandacht voor de gevolgen van de oorlog bij kinderen. Voor het eerst werd hardop uitgesproken dat kinderen hierdoor nog lange tijd slecht sliepen, slecht aten en nauwelijks in staat waren zich te concentreren op school. Hoewel de ongemakken van de coronacrisis slecht te vergelijken zijn met het brute oorlogsgeweld, is wel duidelijk dat de gevolgen nog lang merkbaar zullen zijn. Zo zal het voor de kinderen een rare ervaring zijn wanneer ze straks, na de vakantie, voor het eerst in anderhalf jaar weer ‘gewoon’ naar school kunnen. Daarom nu ter herinnering en vergelijking wat foto’s van de reëntree, zoals de Fransen de eerste dagen van het nieuwe schooljaar noemen.

Waarschijnlijk 1946, Beukschool. Namen onbekend

C.T. Storkschoon, in of rond de Tweede Wereldoorlog. De datum en de namen zijn onbekend

Stork 1960, het Elektro Magazijn

Links op de foto Hendrik de Groot (1899-1975). Na zijn zware werk op de gieterij heeft Hendrik de Groot tot 1965 gewerkt als magazijnbediende. Wie zijn de andere mannen?

Bronnen: de Gelderlander maart 2020, Trouw en Psychotraumanet

Wilt u reageren: mail (redactie@museumhengelo.nl) of bel ons 's morgens van dinsdag tot en met vrijdag (074- 2594216).

**JAAA!
DEZE IS LEUK!**

**GELINK OPTIEK, DE MOOISTE
BRILLEN VAN TWENTE!**

TEAM GELINK OPTIEK SPECIAALZAAK
WEMENSTRAAT 51-53 | 7551 EW HENGLO
(074) 291 74 77 | WWW.GELINKOPTIEK.NL

**HOUTHANDEL
SCHARENBOURG**

Ganzebosweg 335
7548 PT Boekelo
Tel. 074-3676253
Fax 074-3676611
Autotel. 06-53394623

E-mail: houthandel@scharenborg.com

www.scharenborg.com

twentie [design
en dtp]

Willemstraat 71a 074 - 29 10 244
7551 DL Hengelo info@twentie.nl

[twentie.nl]

**PROFESSIONEEL
SCHILDERWERK MET
OOG VOOR DETAIL**

DE KONING SCHILDERS

NIEUWBOUW EN
ONDERHOUD VOOR:

- Particulier
- Woningbouw
- Utiliteitsbouw
- Industrie

OOK HET
ADRES VOOR:

- beglazing
- vloer-, wand- en
raambekleding
- kleur- en
technisch advies

100
De Koning Schilders
1906 - 2006

Hassinkweg 9, Hengelo.
Telefoon: 074-2913692.
E-mail: koning@introweb.nl

Heb jij
het al
eens geprobeerd?!

De Appel
sinds 1980
Lunch - Diner
Uitgaan

Appeltje van de dag

**Iedere dag een voordelige
maaltijd voor € 9,95**

Kijk op www.deappelhengelo.nl
voor het actuele 'Appeltje van de dag'

Nieuwstraat 1, 7551 CS Hengelo

Jeugdimpressies uit de Sint-Ludgerusparochie

Tekst: Henk Thüss en Wil Zwienenberg

Henk Thüss was leerling op de jongensschool van de St. Ludgerusparochie aan de Willem de Clercqstraat. Hij heeft foto's gemaakt rond de school en de kerk en deze voorzien van anekdotes uit zijn jeugd.

De scholen van de Sint-Ludgerusparochie

Honderd en vier jaar geleden (1916) werd aan de Kerkstraat een r.-k. lagere school opgericht door de St. Ludgerusparochie, de Heriburgschool.¹ Omdat het leerlingenaantal snel steeg kwam er in 1921 een aparte school voor jongens aan de Willem de Clercqstraat, de Hildegrimschool, genoemd naar een benedictijn die leefde rond 1800. De leiding van de school was vanaf 1916 in handen van de zusters van de Congregatie van Franciscanessen uit Veghel. Hun klooster stond aan de Kerkstraat.

In 1966 droeg het schoolbestuur van de Sint-Ludgerusparochie zijn bevoegdheid over aan de Dr. Schaepman-stichting. In 1987 vertrokken de

nonnen en werd Jan Woertman het hoofd.

Men bouwde in 1974 een nieuwe school - de huidige basisschool Esrein - op de speelplaats van de voormalige meisjesschool. De meisjesschool werd afgebroken. In de voormalige jongensschool aan de Willem de Clercqstraat kwam eerst het roemruchte jongeren centrum Fashion en daarna de Turkse Moslimgemeenschap met de Ayasofia-moskee.

De Sint-Ludgeruskerk (uit 1912) aan de Industriestraat werd in 1993 afgebroken.

Pardoes bij de Ludgerus

Henk Thüss schrijft: 'Ik ben in 1941 geboren aan de Loweg nummer 65. Ik was al vier of vijf jaar toen ik pas in de gaten had wat er was gebeurd. Toen ik werd ge-

1993, vanaf de flat achter het winkelcentrum van de Boekeloseweg¹ met (sinds 1981) de stompe toren van de St. Ludgeruskerk

*De St. Ludgeruskerk in 1974 aan de Industriestraat.
Hier staat nu een appartementencomplex*

boren, was alles al geregeld. Ik had ouders, twee broers en een zus. Ze hadden me ook alvast maar gedoopt. Zelfs de burens had ik niet voor het uitzoeken. Zindelijk moest ik worden! Desnoods met geweld! De duim moest uit de mond. “Dat kan niet meer als je straks naar school gaat,” kreeg ik te horen. Van schrik deed ik het in mijn broek, maar dat mocht ook niet.’

‘De zusters van de bewaarschool (aan de Kerkstraat) namen overdag het stokje over. In het gareel of in de hoek, was de boodschap, en wat blijft er aan ‘mens zijn’ dan nog over. Je keek voortdurend de anderen naar de ogen. Goed je best doen en maar niet opvallen.’

Pleister op de mond

Henk Thüss vervolgt: ‘Vanaf mei 1947 had ik zuster Macello, een aardige non die viool kon spelen. Het tweede jaar kreeg ik zuster Anetta; die was ontzettend streng. Ik kan me herinneren dat ik voor straf een grote gele pleister op de mond kreeg geplakt en daarmee in de hoek van de klas werd gezet. De prullenbak stonk erg naar puntenslijpsel.

Toen ik weer uit de hoek mocht komen bleek dat ik met mijn tong een gaatje in de papieren pleister had gewurmd. Voor de hele klas heeft de zuster toen uitleg gegeven hoe stout zoiets wel was.

Om kwart over drie was de school uit. Dan ging ik naar de zandbak want om kwart voor vier kwam mijn zusje uit de klas, die al op de lagere school zat. Samen liepen we dan naar de Loweg. ‘Goed uitkijken’, zei mijn

*Jaren 70 - de Hildegrijschool aan de Willem de Clercqstraat.
Vanaf de jaren 60 komen onderwijzers en werknemers van
Dijkers met de auto naar de wijk Berflo Es Noord*

moeder altijd, want bij het Esrein was het moeilijk oversteken. Ik kan me niet herinneren dat moeder ons ooit naar school heeft gebracht of heeft opgehaald. Dat was toen niet gebruikelijk.’

Tommies zoeken maskotte?

‘Van mijn vroegste jeugd en de oorlog weet ik maar weinig. Ik moet ongeveer vier jaar geweest zijn toen er bij onze buurjongen Hannes Mulder enkele Engelse soldaten achter het huis liepen. Ze wilden de bok kopen die Hannes erop nahield. De koop ging gelukkig niet door. Hij had er namelijk een bokkenwagentje bij waarin we zo nu en dan mee mochten rijden.’

De ‘zesde klas’

‘Meneer Kingma noemden we de leeuwentemmer omdat hij met veel geraas de klas bestierde. Een van de leerlingen was meneers assistent. Die hield op zijn verzoek een lijstje bij. Als Kingma je naam riep, schreef hij die op. Aan het einde van de dag bracht hij het lijstje naar Kingma; die had een klem aan de muur met strafsommen die je na schooltijd uit moest rekenen. Eerst vermenigvuldigen en daarna delen. Er waren jongens die per dag wel drie strafsommen uit de klem kregen. Het werkte wel. Kingma had de jongen aangesteld om hem op die manier een plaatsje te geven tussen de ‘Twentenaren’, maar dat pakte anders uit. Iedereen kreeg een hekel aan hem’, aldus Henk Thüss.

Bronnen

1. Heriburg was een non uit de vroege Middeleeuwen.

Het jongetje links is Luuk van Veen, rechts Henk Thüss

Jaren 70, gedetailleerde foto van de ingang van de Hildegrijschool

Jaren 70, achterzijde Hildegrijschool

Jaren 70, pastorie en catechismuskamer van de Sint-Ludgeruskerk, die links naast de kerk stonden

Jaren 70, Willen de Clercqdwarsstraat met uitzicht op de firma Dikkers aan de Industriestraat

ZENGERINK

Makelaars & Hypotheekspecialisten

VERKOOPPLANNEN?

- Wij komen geheel vrijblijvend de waarde van uw woning taxeren
- Vertrouwd in uw wijk!
- Gratis deelname aan ons eerstvolgende OPEN HUIS
- Geen verkoop - Geen kosten
- Geen opstartkosten
- Wij maken graag met u een afspraak: 074 – 243 10 10

zengerink.nl

Zengerink. Zeker.